

FINTA MÁRIA ANNA

**“...contraries meet in one”:
John Donne vallásosságának
megnyilvánulása
a Szent szonettek-ciklusban**

Témavezető: dr. Szalay Krisztina Mária

Absztrakt

A XVI-XVII. századi Angliára jellemző volt a protestantizmus és katolicizmus erőteljes szembenállása. A korszak egy elismert költője, John Donne erősen katolikus környezetben nőtt fel, mégis áttért az anglikán hitre. A döntése mögött rejlő gondolatvilágot, Donne életfilozófiáját, vallási szemléletmódját a szakirodalom előszeretettel próbálja vallásos költészetéből megállapítani. Nem biztos azonban, hogy az istenes versek lírai énje megegyezik a költő valóságos, történeti személyével. Bár jogos a felvetés, hogy John Donne egyes vallási-filozófiai versei mögött megjelenik a költő életrajza és azok a dilemmák, melyekkel valószínűleg ő maga is találkozott; nem mondható, hogy az életrajzi értelmezés előbbrevaló vagy igazabb, mint más szempontok és felvetések. Dolgozatomban John Donne *Szent szonettek*-ciklusát vizsgálom abból a szempontból, mennyiben összehasonlítható a ciklus a költő életrajzával, mennyire adhat ez hiteles képet a történeti személy lelkivilágáról.

Kulcsszavak: reneszánsz, angol irodalom, költészet, John Donne, istenes versek

Bevezetés

Vallásos és világi irodalom kapcsolata a XVI. század előtti Angliában

Judith N. Garde szerint a középkori angol költészet már a kezdetektől szorosan kapcsolódott a vallásos irodalomhoz, sőt, „a keresztény

műveltségen kívül nem volt más műveltség Angliában”.¹ Ez azonban nem jelenti azt, hogy kizárólag vallási témájú művek uralták a korabeli angol irodalmat. Ahogy egész Európában, úgy a szigetországban is jelentős volt a világi költészet, és egy ismeretlen scriptor legalább fél évszázaddal a XI. századi Aquitániai Vilmos (az első ismert nevű trubadúrköltő) működése előtt lejegyezte a *Beowulf* egyetlen máig fennmaradt példányát.²

A kétféle tematika között egyébként jócskán volt átfedés. Nem egy olyan világi témájú művet ismerünk a középkori angol irodalomból, melyben vallási vagy liturgikus motívumok jelennek meg – gondolhatunk itt ismét a *Beowulfra*, melyben rengeteg a kereszténységre utaló elem³, vagy azokra a regényekre, melyek Szűz Mária-invokációval kezdődnek⁴, vagy akár a XIV. században sokáig Angliában alkotó Charles d’Orléans-ra, akinek *Confession of a Stolen Kiss* című rondeauja a szentgyónás liturgikus szövegét idézi: „*My ghostly father, I me confess / First to God and then to you...*”.

Ennek oka az a jelenség, amelyre Johan Huizinga többször felhívja a figyelmet könyvében, *A középkor alkonyában*: hogy a középkori ember számára a vallásosság olyannyira a mindennapok része volt, hogy sokszor a leghétköznapibb tevékenységeket is ez irányította, és ezáltal a vallásos dolgok is gyakran profánná, hétköznapivá, megszokottá váltak.⁵ Nem csoda hát, hogy az irodalomban is gyakran keveredett a világi téma vallásos motívumokkal.

A reformáció és John Donne vallási környezete

A reneszánsz, mint az élet annyi más területén, a vallásosságban is gyökeres változásokat hozott. A reformáció új lehetőségeket nyitott meg az addigra kissé megkövült katolikus világ előtt, és arra ösztökölte, hogy ő maga is megújuljon: ennek legfontosabb lépése a trentói zsinat volt. A katolikus egyház európai egyeduralma azonban a viszonylag gyorsan, nagyjából fél évszázadon belül kibontakozó megújulás ellenére is végleg megszűnt, a protestantizmus komoly

¹ GARDE 1991, 1.

² HALÁCSY 1994, III.

³ HALÁCSY 1994, V.

⁴ SAUPE 1997

⁵ HUIZINGA 1976, 116.

(és egyre erősödő) alternatívát jelentett a katolicizmus mellett. Ez a folyamat természetesen erős szembenállással járt: a két vallás békés együttéléséig még évszázadoknak kellett eltelnie.

A két vallási felekezet közötti feszültség a XVI. századi Angliának is jellemző vonása volt. Mint Dennis Flynn írja, I. Erzsébet, a protestáns királynő uralkodása alatt még inkább kiéleződött a szembenállás: 1569-ben katolikus lázadás tört ki, támogatva a katolikus skót királynőt. Ennek leverése után több, mint hatszáz katolikus vallású angol polgár emigrált Belgiumba, részben kényszerből, részben elővigyázatosságból. Ebbe a pattanásig feszült helyzetbe született bele John Donne, akinek közvetlen környezete (Flynn szavaival élve) a „makacsul katolikus” közösségek közé tartozott: édesapja a St. Nicholas Olave-egyházközségben élt és dolgozott,⁶ anyai nagyanyja Sir Thomas More unokahúga volt.⁷ John Donne tehát kezdetben nagyon erőteljes katolikus öntudattal rendelkezhetett. A szakirodalomban vita folyik arról, hogy mikor és mi készítette mégis a költőt arra, hogy az anglikán egyházhoz csatlakozzék.⁸ John Carey úgy fogalmaz, „elárulta a hitét”, de később hozzáteszi: katolikusként esélye sem lett volna John Donne-nak a felemelkedésre, sőt, előbb vagy utóbb valószínűleg börtönbe került volna, mint ismerősei közül rengetegen.⁹ Jonathan Post céloz arra, hogy Donne-t testvére, Henry halála rémíthette meg, akivel a börtönben végzett a pestis: őt ugyanis azért ítélték el, mert menedéket adott egy katolikus papnak, akit később brutális módon végeztek ki. Ennél erősebb indoknak tartja azonban, hogy az átkeresztelkedés nélkül John Donne valószínűleg nem szolgálhatott volna Sir Thomas Egerton alatt, aki akkor a királyi udvar főpecsétőre volt^{10, 11}

Való igaz, hogy a korban a vallási hovatartozás nem pusztán erkölcsi/hitbéli meggyőződést jelentett, sőt, a felekezeti hovatartozás politikai értéke sokszor nagyobb volt, mint maguk a vallási dogmák. Mégsem tekinthetjük elhanyagolható körülménynek John Donne

⁶ FLYNN 1995, 54, 55, 67.

⁷ CAREY 1981, 15.

⁸ POST 2006, 8.

⁹ CAREY 1981, 15, 25.

¹⁰ PATTERSON 2006, 120.

¹¹ POST 2006, 8.

esetében a személyes meggyőződést, annál is inkább, mert döntése nem volt elhamarkodott: tudható, hogy sokat foglalkoztatták vallási kérdések. Halála után találták meg papírjai között azokat a jegyzeteket, melyeket 1400 különböző szerző különféle vallási és filozófiai témájú írásairól készített.¹²

A szakirodalom szinte maradéktalanul egyetért abban, hogy John Donne költészetének elemzésekor fontos szerepet játszik a költő életrajza. Sokan istenes verseiből is Donne saját vallásfilozófiáját, elveit vagy éppen kételyeit próbálják kiolvasni. Dolgozatomban elsősorban azt vizsgálom, vajon tényleg hiteles képet kap-e az olvasó John Donne lelkivilágáról akkor, ha csak vallásos költeményeit olvassa.

Érvek és ellenérvek

Szent szonettek: Istenkép és az eredeti koncepció problémája

A Westmoreland Manuscript (az egyik kézirat, amely a *Szent szonettek*-ciklust tartalmazza) Don M. Ricks szerint négy csoportba sorolja a szonetteket. Az első négy szonett Ricks szerint személyes bizonytalanságot fejez ki, az V-XI. szonett tulajdonképpen egy meditáció, amely végére a beszélő eljut a számára is megígért megváltás gondolatáig, a harmadik csoport (XII-XVI.) Krisztus megtestesülését és ezáltal a megváltást dicsőíti, a negyedik pedig, melyet más kéziratok nem tartalmaznak, egy kevésbé mély lezárás, epilógus.¹³ Kérdés, hogy a Westmoreland Manuscriptben olvasható *Szent szonettek* sorrendje mennyire felel meg John Donne eredeti szándékának – ha egyáltalán volt ilyen. A kódex interneten elérhető facsimile-kiadásának leírásában Ted-Larry Pebworth azt mondja, a kézirat scriptora John Donne közeli barátja, Rowland Woodward volt, így a versek sorrendje nagyjából megfelelhet Donne eredeti koncepciójának.¹⁴ Más korabeli forrásokban azonban más a sorrend, a Ricks által epilógusnak nevezett rész pedig minden más kéziratból és korai kiadásból

¹² FERENCZ 2011, 387.

¹³ RICKS 1966, 189-190.

¹⁴ PEBWORTH 2009.

hiányzik.¹⁵ Nem lehet tehát pontosan megállapítani, hogy Donne maga hogyan képzelte el a ciklust, bár ennek rekonstruálására több kísérlet is történt.¹⁶

Egy azonban biztos: eredeti elképzelés létezett. A *Szent szonettek* esetében nyilvánvaló, hogy rendezett, szerkesztett, egybetartozó ciklus. Így felmerülhet az a kérdés, vajon mennyire hiteles (az életrajz szempontjából) a versek beszélőjének látásmódja. Nem tartom valószínűnek, hogy egy utólag tudatosan megszerkesztett verseskötet maradéktalanul visszaadja szerzőjének korábbi szemléletmódját, még akkor sem, ha valóban életrajzi ihletésű. Még kevésbé, ha Ricks elképzelése helyes, és a szonettek valóban retorikai precizitással mutatják be az olvasónak a teljes bizonytalanságtól a bizonyosságig vezető utat.

Érdeemes megvizsgálni azt is, hogyan jelenik meg Isten ezekben a versekben, és ez melyik felekezet istenképével mutat nagyobb hasonlóságot.

Helen Wilcox írja: „John Donne számára a [vallásos] odaadás és az írás elválaszthatatlan volt. [...] Vallásos prózája és versei mind *Istenről* beszélnek, istenes versei és a *Devotions upon Emergent Occasions* imával teli párbeszédnek *Istennel*, prédikációi [...] feladata, hogy *Istenért* beszéljenek.”¹⁷ Ugyancsak Wilcox mutat rá arra, hogy Donne szerelmi/világi témájú versei közül egy sem áll olyan közel a petrarcai szonetthez, mint istenes szonettjei. Ezt ő úgy értelmezi, hogy John Donne vallásos versei tulajdonképpen „Istenhez írt szerelmes versek”.¹⁸

Vallási témájú szonettjei két ciklusba rendeződnek: a *La Corona*- és a *Szent szonettek*-ciklusba; a *La Corona*-ciklus Jézus életének eseményeit dolgozza fel, a *Szent szonettek* pedig sokkal személyesebb hangvételű, Istent megszólító versekből áll.¹⁹ Érthető tehát, hogy a Donne-elemzők többsége (John Donne vallási meggyőződését kutatva) az utóbbira fektet nagy hangsúlyt.

¹⁵ RICKS 1966, 189.

¹⁶ RICKS 1966, 189.

¹⁷ WILCOX 2006, 149, 150.

¹⁸ WILCOX 2006, 150.

¹⁹ WILCOX 2006, 150.

A *La Corona* első és utolsó szonettje mégis mindenképpen említésre méltó, ezekben ugyanis a költő megszólítja Istent, kér tőle valamit. Nem is akárhogyan: az első szonettben öntudatosan követeli magának a töviskorona dicsőségét, Istennek ajánlva a szonettkoszorút.

A *La Corona* utolsó szonettjének zárósorai tartalmazznak hasonló kérést, ezúttal kissé kevésbé vehemensen, csak annyit mondva: ha Isten előtt kedves volt a mű, adja rá áldását. Ami itt érdekes, az a vers címe: *Ascension (Mennybemenetel)*. Ez a cím ugyanis – a zárósorok és a ciklus bevezető szonettjének függvényében – nemcsak Krisztus dicsőséges mennybemenetelére utalhat, hanem magának a költőnek megdicsőítésére is. A lírai én, a beszélő itt biztos benne, hogy amit alkotott, az jó, és nem reméli, hanem elvárja művéért a jutalmat.

Az öntudatos hangvétel az alig egy évvel későbbi²⁰ *Szent szonettek*-ciklusban is megmarad, de szövegkörnyezete már teljesen más. Szó sincs dicsőséges mennybemenetelről vagy magabiztos fölényességről: halálfélelem, megrendültség, bűnbánat árad ezekből a versekből. Egyedül a sorozat hatodik szonettjének beszélője biztos abban, hogy lelke végül a mennybe jut („S akkor, mint szellemem mennybe téré...”),²¹ de ezt korántsem tartja magától értődőnek, természetesnek.

Kéréseiben viszont nagyon is öntudatos. A szonettciklusnak már a felütése is szemrehányó („Te készítettél, s műved elhagyod?”²²) Ezt viszi tovább a második szonett, felszólítva Istent: „Emelkedj hát fel munkádért csatázva”²³.

A *Szent szonettek* harmadik és negyedik darabja önreflexív. Isten nem jelenik meg bennük explicit módon (bár a negyedik szonett költői kérdésére – „De ki adja neked ezt a kegyelmet...?” – tudható, hogy egyedül Isten a válasz), nincs kérés. Az imádságba foglalt kérés az ötödik szonettben jelenik meg újra, a bűnbánat kegyelmét kéri magának a beszélő.

A hatodik szonettben a költői én biztosra véli, hogy (bár meg nem érdemli) halála után a mennybe jut. A hetedik szonett első fele dicsőséges apokalipszis-leírás, második felében ismét a bűnbánat kegyelmét kéri magának a beszélő. A nyolcadik szonettben ismét bízik

²⁰ Carey 1981, 215.

²¹ Siklós István fordítása.

²² Vas István fordítása.

²³ Szilágyi Anikó fordítása.

abban, hogy ezt a kegyelmet megkapja, de figyelmezteti is magát, hogy jól éljen vele.

Az első nyolc szonett tehát inkább a katolikus tan szerint látja Istent és a kegyelmet: egyik vers felel a másikra, a költői én kéri Isten kegyelmét, és bízik abban, hogy Isten (kérésre, imádságra) ezt meg is adja, majd újból kéri, újból bizakodik. A kilencedik szonett – az eddigiekkel szemben – sokkal inkább a protestáns Isten-felfogáshoz áll közel: „De véle perelvén ki vagyok én?”²⁴, kérdi a beszélő.

A tizedik szonett alapja Szent Pál egy idézete²⁵. Ez a vers tulajdonképpen nem kapcsolódik olyan szorosán a szonettek láncolatába, mint azt eddig láttuk. Tematikája hasonló (hiszen a túlvilági ítélet, a halál utáni lét állt eddig is a középpontban), stílusa nem: arról beszél (megelőzve ezzel a következő két szonett feltámadás-megváltás-témáját), hogy a halál erőtlén, valójában nem félelmetes.

A tizenharmadik szonett visszakanyarodik az önreflexióhoz, ismét saját lelkét figyelmezteti a beszélő, ne feledkezzen meg Krisztusról. A tizennegyedik szonett újból felveszi a kilencedikben már egyszer elcsitul, követelőző stílust: a felszólító módú igék és oximoronok halmozása különösen erőteljessé teszi a verset. A tizenötödikben újból saját lelkéhez szól és a megváltás nagyságáról elmélkedik. A tizenhatodik szonett megint a protestáns tanítást idézi: nem isteni kegyelmet kér, csak azt, hogy Isten végtelen szeretetében akarjon neki megbocsátani.

Az utolsó három szonett (melyeket csak a Westmoreland Manuscriptből ismerünk) sem tematikájában, sem hangvételében nem sorolható a többihez. A tizenhetedik szonettben a beszélő saját, meg nem nevezett kedveséről olvashatunk, akinek halála után a beszélő Isten felé fordult, nem lévén már, aki elvonja tőle. A versben azonban az is erősen megjelenik, hogy Isten szeretete nem elég a költőnek. Bár a hirtelen fordulat, amellyel a beszélő az utolsó két sorban lezárja a témát, a sátán kísértésének tulajdonítva a világi dolgokat, nagyon is jellemző a szonett műfajára, pontosan ez a hirtelen határozottság teremt még nagyobb feszültséget.

²⁴ Siklós István fordítása.

²⁵ 1Kor 15, 55.

A tizennyolcadik szonettben „Jézus kedveséről” kérdezősködik. Az Énekek Éneke óta népszerű toposz a zsidó-keresztény irodalomban a Szent Várost (azaz a katolikus hagyományban az Egyházat) felékesített menyasszonyhoz hasonlítani. A szonett azonban sokkal többet mond ennél: a két egyház (a katolikus és a protestáns) közötti ellentétéről kérdezi Istent már-már számonkérően: melyik az igazi? A képek, amelyeket használ, nagyon naturalisztikusak, nem mentesek az erotikától, és jó adag irónia is van bennük.

A tizenkilencedik, záró szonett pedig újfent az önmaga ellentétei között őrlődő költőről szól. A záróvers az összes szonettet összefoglalja, egy-egy (fél)sor erejéig mindazok az érzések, amelyekről eddig szó volt, megjelennek újra.

A szonettciklus tehát valóban nagyon jól szerkesztett. Az is igaz, hogy sok szempontból összeegyeztethető John Donne életrajzával – a protestáns és katolikus identitás közötti ellentét és a halálfélelem például szinte bizonyosan megjelent a költő életében. Mégis vitatható, hogy a versek magáról John Donne-ról szólnának. Az életrajzok például nem említenek olyan szerelmet Donne életében, akit a tizenhetedik szonettben szereplő, halott kedvessel lehetne azonosítani, pedig a szonett maga azt sugallja, hogy az egész ciklus emiatt a halálélmény miatt készült. Donne ugyan tényleg eltemette feleségét,²⁶ de a ciklust ennél korábbra datáljuk.

A verselemzés sokrétűsége

Az életrajzi értelmezés elsőrendűsége ellen szól az is, hogy a költő más verseit nem szokás így elemezni. John Donne szerelmes verseiben nem keresi a szakirodalom a költő életrajzát, nem gondolják, hogy feltétlenül valós ihletésű, hiszen a középkor és reneszánsz irodalmában – lévén a szerelmi költészet a legnépszerűbb műfaj – gyakran kísérleteztek a költők a szerelmi lírával és toposzaival, például rengeteg női dal született férfi szerzők tollából. A vallási-filozófiai témájú művek esetében is akad példa hasonló nézőpontváltásra, François Villon például édesanyja szemszögéből írja meg balladáját a Szent Szűzhöz. John Donne esetében sem lehet tehát biztosan állítani, hogy versei róla szólnának. Nem perdöntő érv a versek sze-

²⁶ Post 2006, 13.

mélyes, bensőséges hangvétele, hiszen a szerelmi lírára ez ugyanolyan jellemző.

Hasonlóképpen ellene szól a tény, hogy verset elemezni sokféle módon lehet. Sarah F. Winters például doktori disszertációjában kifejezetten ateista szemszögből elemzi a *Szent szonettek*-ciklust, és arra a következtetésre jut, hogy egy nem Isten-hívő számára ezekben a versekben a beszélő saját énjével, önmagával kerül párbeszédbe.²⁷ Ez az értelmezési lehetőség nem korrelál a szerző biográfiájával, de létjogosult, hiszen a verselemzés folyamata nemcsak a szerzőn, hanem éppúgy az olvasón is múlik.

Konklúzió

Mint láthattuk, John Donne vallási költészetének (különösen a *Szent szonettek*-ciklusnak) és a szerző életrajzának rengeteg potenciális metszéspontja van. Mégsem mondhatjuk, hogy annak az értelmezési módnak, amely a költő saját életét és filozófiáját keresi a *Szent szonettek*ben, nagyobb értéke volna, mint más értelmezési lehetőségeknek. Ha az életrajzi értelmezést feljebbvalóként, magasabb igazságtartalmúként kezelnénk a többi értelmezéshez képest, nagyon leszűkítenénk az értelmezési lehetőségek körét. Nem kizárt, sőt, valószínű, hogy a *Szent szonettek*-ciklusban a költő saját életrajza, saját filozofikus gondolatai is megjelennek, de a versek értelmezése más szemszögből is ugyanolyan helytálló. Nem mondható tehát biztosan, hogy a *Szent szonettek*-ciklus John Donne saját filozofikus gondolatainak és lelkivilágának lenyomata.

Irodalom

CAREY 1981: CAREY, JOHN 1981. JOHN DONNE: Life, Mind and Art. Faber and Faber, London, Boston.

FERENCZ 2013: FERENCZ GYŐZŐ, 2013. „JOHN DONNE és a konverzió paradoxona”: DÉRI BALÁZS et. al. (szerk.): *Conversio: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2011. szeptember 22-23-án tartott vallástudományi konferencia előadásai.* ELTE BTK Vallástudományi Központ, Budapest, 2013, 381-392.

²⁷ Winters 1999, 1.

FLYNN 1995: FLYNN, DENNIS 1995. JOHN DONNE and the Ancient Catholic Nobility. Indiana University Press, Bloomington és Indianapolis. Digitális változat: <https://books.google.hu/books?id=nUvvE-g0jScC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>. [Utolsó elérés: 2016. március 24.]

GARDE 1991: GARDE, JUDITH N. 1991. Old English Poetry in Medieval Christian Perspective: A Doctrinal Approach. St Edmundsbury Press Ltd, Bury St Edmonds. Digitális változat: <https://books.google.hu/books?id=apqm9DKpkIAC&pg=PP8&lpq=PP8#v=onepage&q&f=false>. [Utolsó elérés: 2016. március 23.]

HALÁCSY 1994: HALÁCSY KATALIN, 1994. „Előszó”: HALÁCSY KATALIN (szerk.): Beowulf. Eötvös Loránd Tudományegyetem Anglisztika Tanszék, Budapest, 1994, i-xxii.

HUIZINGA 1976: HUIZINGA, JOHAN 1976. A középkor alkonya. Az élet, a gondolkodás és a művészet formái Franciaországban és Németalföldön a XIV. és XV. században. Ford. SZERB ANTAL. Magyar Helikon, [h. n.].

PATTERSON 2006: PATTERSON, ANNABEL 2006. „Satirical writing: DONNE in shadows”: ACHSAH GUIBBORY (szerk.): The Cambridge Companion to JOHN DONNE. Cambridge University Press, Cambridge/New York/Melbourne/Singapoure/Sao Paulo, 2006, 1-22. Digitális változat: <https://books.google.hu/books?id=Z3Mb5T5SJiYC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>. [Utolsó elérés: 2016. március 24.]

PEBORTH 2009: PEBORTH, TED-LARRY 2009. „BIBLIOGRAPHICAL DESCRIPTION OF THE WESTMORELAND MANUSCRIPT OF DONNE’S POEMS”: DIGITAL DONNE. DIGITÁLIS VÁLTOZAT: [HTTP://DIGITALDONNE.TAMU.EDU/NY3-BIBLIO.HTML](http://DIGITALDONNE.TAMU.EDU/NY3-BIBLIO.HTML) [UTOLSÓ ELÉRÉS: 2016. ÁPRILIS 3.]

POST 2006: POST, JONATHAN F. S. 2006. „DONNE’s Life: A Sketch”: ACHSAH GUIBBORY (szerk.): The Cambridge Companion to JOHN DONNE. Cambridge University Press, Cambridge/New York/Melbourne/Singapoure/Sao Paulo, 2006, 1-22. Digitális változat: <https://books.google.hu/books?id=Z3Mb5T5SJiYC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>. [Utolsó elérés: 2016. március 24.]

RICKS 1966: RICKS, DON M. 1966. „The Westmoreland Manuscript and the Order of DONNE’s “Holy Sonnets””: Studies in Philology, 63,

187-192. Digitális változat: <http://www.jstor.org/stable/4173529>. [Utolsó elérés: 2016. április 3.]

SAUPE 1997: SAUPE, KAREN 1997. „Middle English Marian Lyrics: Introduction”: KAREN SAUPE (szerk.): Middle English Marian Lyrics. Medieval Institute Publications, Kalamazoo, Michigan. Digitális változat: <http://d.lib.rochester.edu/teams/text/saupe-middle-english-marian-lyrics-introduction> [Utolsó elérés: 2016. március 23.]

WILCOX 2006: WILCOX, HELEN 2006. „Devotional writing”: ACHSAH GUIBBORY (szerk.): The Cambridge Companion to JOHN DONNE. Cambridge University Press, Cambridge/New York/Melbourne/Singapore/Sao Paulo, 2006, 1-22. Digitális változat: <https://books.google.hu/books?id=Z3Mb5T5SJiYC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>. [Utolsó elérés: 2016. március 24.]

WINTERS 1999: WINTERS, SARAH FIONA 1999. *“Me thoughts I heard one calling: Talking to God in the Poetry of JOHN DONNE, GEORGE HERBERT, CHRISTINA ROSSETTI and GERARD MANLEY HOPKINS.* Doktori disszertáció, University of Toronto.

Abstract

Protestantism and Catholicism were strongly opposed to each other in England in the XVI-XVII. century. An acknowledged poet of that time, John Donne, converted to the Anglican Church despite of being brought up in a deeply Catholic environment. The literature tends to look for Donne’s philosophy and beliefs, and the motivation behind Donne’s decision in his religious poetry. However, it cannot be said for sure that the narrator of these poems is John Donne himself. It might be true that some of his religious poems raise the same questions the poet could have encountered; nonetheless, it would be unwise to say that the theory of biographical background is more valid than any other interpretation. In this essay, I analyse John Donne’s *Holy Sonnets* in order to see how it correlates with the author’s biography, and whether readers can find Donne’s true spirituality in these poems.

Keywords: *English literature, Renaissance, poetry, John Donne, Holy Sonnets*

